WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ.

Nr. 6.

T. I. R. 1923.

4. WOJSKOWE WIADOMOŚCI BIBLJOGRAFICZNE.

Dział ogólny.

W dwutomowem dziele, stanowiącem owoc kilkunastoletniej benedyktyńskiej pracy, (*Storhetstidens litteräre Krigsbyten* — Literackie łupy wojenne z okresu potęgi Szwecji, T. I — II, Upsala 1916—1920) zestawia dyrektor bibljoteki w Upsali, O. WALDE, wykaz znajdujących się w Szwedzkich bibljotekach książek pochodzenia nieszwedzkiego i stara się na tej podstawie zrekonstruować przynajmniej w ogólnych zarysach zawartość tych obcych bibljotek, które padły ofiarą zaborczych wypraw Gustawa Adolfa, Karola Gustawa oraz Karola XII. Obok opisów łupów pochodzących z Niemiec, Czech i Danji bardzo poważną część dzieła stanowią ustępy, mówiące o łupach polskich, zabranych głównie z Rygi, Warmii, Poznania i Warszawy, a przynoszące szczegóły dotąd nieznane.

(Przegląd współczesny, Nr. 12/23. s. 142).

Organizacja wojska.

System wojskowej korespondencji, rozkazów i raportów — został jaknajszczegółowiej skreślony w pracy płk. HUDSON (*Military correspondence reports and orders. Freder. A. Stokes*), Aczkolwiek od czasu wydania książki t. j. od r. 1921 zaszły w korespondencji pewne drobne zmiany, jednak zaakceptowanie książki przez pułk. Holta jako podręcznika w Akad. Wojsk. St. Zjedn. świadczy o jej wartości.

(Quartermaster, May—June 1923. s. 44).

Generał DEWES, szef Biura Aprowizacyjnego wojsk sprzymierzonych we Francji, dał opis trudności, jakie przebywać musiał na tem stanowisku, i streścił całą historję swej pracy w 2-tomowym dziele, ujętym w formie pamiętników (*A Journal of the great war—Houghton, Mifflin Co*). Rzecz ciekawa.

(Quartermaster, May—June 1923. s. 43).

Niezmiernie doniosłe a ogólnie zaniedbywane zagadnienie porusza BUHLE w pracy *„Das Zugpferd und seine Leistungen. (Stuttgart, Schickerdt, 1923*). Trafne przedstawienie znaczenia konia pociągowego dla wojska i dokładne omówienie sposobu postępowania z koniem pociągowym czynią z tej książki podręcznik, który może oddać wielką pomoc zarówno pojedyńczym zainteresowanym jak i szkołom.

Dwaj inżynierzy Callandreau i Humberr przełożyli na francuski język wyborne dzieło znanego inżyniera amerykańskiego CREAGERA pt. *(La construction de grands barrages en Amerique—Paris, Gauthiers, 1922*) traktujące specjalnie o barakach oraz o metodach, które przy jaknajwiększej oszczędności sił i ma-

terjałów zdolne są wydać jaknajwięcej rezultatów dodatnich. Prócz tych zasadniczych kwestji książka zawiera wiele cennych wskazówek co do samego przeprowadzenia budowy, zużytkowania posiadanego materjału oraz kilka ciekawych rozdziałów dotyczących fundamentów, i t.d..—Rzecz niezmiernie wartościowa i wyczerpująca.

(Génie, Avril, 1923, s. 385).

Wojska lądowe.

Niewielka praca kpt. CARLSWARDS (*„Den tradlösa telegrafien under vārlds—Kriget med hänsyn huvudsakligen till 'tyska förhallanden*—Telegraf bez drutu i jego doniosłość w czasie wielkiej wojny, do niemieckich pertraktacji pokojowych.—*Mil.-litt. för*). zawiera opis stacji radjotelegraficznych w wojsku niemieckim oraz wszelkie illustrujące ich działalność statystyczne dane. Jest to niewielka ale wartościowa praca.

(Svensk, Nr. 4/23, s. 187).

Najdrobniejsze zasady musztry piechoty, zilustrowane przez liczne rysunki i tablice, nadto wykaz błędów, jakich należy się wystrzegać przy ćwiczeniach—podaje mjr. ELLIS i mjr. GARCY w doskonałym podręczniku zatytułowanym *„Infantry Drill Regulations“*. (*N. York, Amer. Army and Navy Journal, 1922.*)

(Coast Artillery, May 1923, s 486).

Niewielkie dziełko mjr. JONES (*Principles of Command — Iowa, Rikers*) posiada wielką wartość nie tyle ze względu na poruszone w nim ogólne zasady dowództwa, ile wskutek obfitości szczegółów i przykładów, dzięki naciskowi położonemu na niezbędność porozumienia i wewnętrznej harmonji między szefem a podwładnym. Jest to zwięzły a ciekawy szkic o tem jak należy wydawać rozkazy, oraz jak i czemu należy je wypełniać.

(Infantry, March 1923, s. 370).

Staraniem gen. SQUIER opracowano i wydano 7 niewielkich broszur (*The easy course in home radio — Review of reviews Co. N. York, 1922*) zawierających całkowity kurs radjoznawstwa i jego zastosowanie. Napisane popularnie, zaopatrzone w kilka tablic, wiele rysunków, w biografie i portrety słynnych chemików, broszury te przy niezaprzeczalnych zaletach wykładu, grzeszą brakiem skorowidza, co przy wykonywaniu doświadczeń może stać się ogromną przeszkodą.

(Coast artillery, May 1923, s. 488).

W niewielkiej broszurze omawia płk. ROS (*I fraga om gevärsplutonens organisation—Växiö)*—(Zagadnienie organizacji plutonowej) dwa typy organizacji plutonowej; francuski typ podwójnych grup, złączonych pod jednym dowództwem—oraz niemiecki, pojedyńczy, gdzie każda jednostka stanowi całość sama w sobie. W sposób jasny i łatwy autor zaznacza właściwości każdego systemu i jego przyszłość.

(Svensk, Nr. 4/23, s. 191).

Dzieło kpt. CONNOR, asystenta. uniwersytetu w Illinos, (*Basic course in field artillery—George Banta, Pbl. Co. Washington*) jest uzupełnieniem wykładów kursu artyleryjskiego i obejmuje: 1) politykę wojskową, 2) organizację wojskową specjalnie w odniesieniu do artylerji polnej, 3) kurtuazję i zwyczaje wojskowe, 4) musztrę pieszą, 5) materjał kołowy, 6) materjał wybuchowy, 7) amunicję do arm. 75 mm, 8) konną musztrę baterji, 9) wyliczenia wybuchowe, 10) obowiązki członków dw-twa baterji, 11) obsługę armaty, 12) konie i ich pielęgnowanie, 13) zasady ekwitacji, 14) ujeżdżanie koni artyleryjskich, 15) zaprzęgi, 16) motory, 17) telefony, 18) radium 19) kartografję i mapy.

(Quartermaster, March—April 1923, s. 41).

Zbiorowe dzieło płk. BOND, mjr. GARCY, mjr. ELLIS, kpt. MURRAY, i por. CROUCH, p. t. *„Infantry Drill Regulations"* (*Army and Navy Journal, New Military Library*) jest bardzo szeroko zakreślonym i wybornie napisanym podręcznikiem. Może oddać wielkie usługi jako instrukcja dla oficerów i podręcznik dla rekruta. Autorzy uwzględnili wszelkie zmiany, wprowadzone w mustrze przez doświadczenie ostatniej wojny. Dzieło bogato ilustrowane.

(Cavalry journal, January, s. 104).

Wojska lotnicze.

Cofając się dwadzieścia lat wstecz, do debiutów niemal aeronautyki. mjr. JAUNEAUX, kreśli (*L'évolution de l'aéronautique—Paris, Flammarion, 1923*) historję jej ewolucji, oraz jej przyszłość. Znaczna część dzieła poświęcona jest aeronautyce morskiej. Całość książki jasna, ścisła, ciekawa.

(Rev. Mar., Juin 1922, s. 845).

Porucznik FLORMAN w krótkiej, zwięzłej pracy (*Flygvapnet och Sveriges försvar*—Walka powietrzna i obrona Szwecji) traktuje o rozwoju aeronautyki przed i po wojnie, o właściwościach obrony powietrznej i o jej roli w przyszłej wojnie. Rzecz ciekawa i cenna.

(Svensk, Nr. 4/23, s. 189).

Marynarka.

Praca LABEUF i STROH (*„Sous marins torpilles et mines—Paris Baillière, 1923.*) dzieli się na dwie części. Pierwsza z nich, traktująca o marynarce podwodnej, zawiera zwięzłą a jasną jej historję oraz szczegółowe i dokładne studjum techniczne, a kończy się ciekawą oceną aktualnego stanu marynarki podwodnej oraz wskazaniem kierunku, w jakim powinno się ją nadal rozwijać i prowadzić. Specjalny rozdział poświęcony jest wypadkom wojennym i zmianom, jakie były ich wyniklem. Druga część dzieła, nosząca charakter wybitnie praktyczny, traktuje o rozlicznych torpedowcach i opisuje ich części; podaje sposoby obrony przeciw łodziom podwodnym i torpedowcom. Specjalny dodatek o zastosowaniu torped przez łodzie podwodne odznacza się niezwykłą oryginalnością koncepcji. Wyborna ta praca zdradza jednak pewne braki: uderzając bowiem w pierwszej części doskonałym układem, bogactwem przytoczonego materjału, słusznością konkluzji opartych na doświadczeniu wielkiej wojny w odniesieniu do roli marynarki wogóle, analizą zadań łodzi podwodnych i rozlicznych ich typów, wreszcie oceną rozlicznego rodzaju krążowników i stanu marynarki francuskiej — w drugiej swej części, obok wielu aktów i danych, grzeszy pewną pobieżnością, brakiem precyzji i zbytkiem fkompilacji

(Rev. mar., Mai 1923, s. 711; Belge, nr. 9/23 s. 1089).

Ostatni rocznik *„Brassey'sa naval and shipping annual 1923"* (*London, Richardson and Hurd*) rozdzielony jest jak i poprzednie na dwie części: pierwsza zawiera ciekawe porównanie między marynarką angielską a flotami innych państw europejskich, dalej dwa wyczerpujące studja nad konferencją Waszyngtońską (adm. STURDEE), rozdział poświęcony krążownikom w wojnie morskiej (wiceadm. D'OYLEY), nadto pracę o potędze morskiej i powietrznej (przez specjalistę w tej dziedzinie mjr. BURNEY) i wreszcie ciekawą analizę układu strategicznego i wszelkich możliwości wojny na wybrzeżach oceanu Spokojnego. Druga zaś część—dwa rozdziały, traktujące o zasadach obrony na morzu i o korpusie inżynierów armji angielskiej.

(Rev. mar. Avril 1923, s. 565).

W pracy *„Seaborn trade (vol. I--III.) From the opening of the submarine campaign to the appointment of the shipping controller"* (*Londres, Murray*), traktującej o marynarce handlowej w czasie wojny, FAYLE rozbiwszy całość na trzy tomy, opisuje w pierwszym, jak, pod wpływem wojny podwodnej, prowadzonej przez Niemców, Anglicy porzucili swój system biernego wyczekiwania i przejęli te same metody. W tomie drugim podaje opis walki, a w trzecim — jej punkt kulminacyjny. Całe dzieło nietylko opiera się ściśle na dokumentach, znajdujących się w Min. Marynarki i Żeglugi, ale jest właściwie ich wyciągiem i opracowaniem, mimo zaś charakteru wybitnie technicznego, zawiera niesłychanie ciekawe dane, ilustrujące przebieg wojny a szczególnie jej krwawy okres z r. 1917.

(Rev. mar., Juillet 1923, s. 132).

Prowadzenie Wojny.

Artykuły płk. GROS-LONG, drukowane w Revue Universelle, a zebrane obecnie w jeden tom pt. *La connaissance de la guerre* (*Paris, Nouvelle Librairie Nationale 1923*) rozpatrują teorje przedwojenne, przypominają obojętność a nawet apatję ogółu w odniesieniu do spraw wojskowych, lekkomyślność w wydawaniu sądów o możliwościach przyszłej wojny — jednym słowem wszystko co było powodem nieprzygotowania do wojny, a więc przyczyną jej przewlekłości. W poszukiwaniu pozytywnej doktryny autor upodabnia wojnę do wielkiego przedsiębiorstwa przemysłowego i, nie wdając się w sądy o poszczególnych operacjach wojennych lub rodzajach broni, analizuje bliżej rolę i zadania wyższego dowództwa.

(Gênie, Avril 1923, s. 387):

„Tactics the practical art of leading troops in war"—(Army and Navy Journal. N. York 1922) — jest to podręcznik taktyki ujętej na podstawie ostatnich doświadczeń wojennych, napisany przez płk BONDA i por. CROUCH dla oficerów niższych szarż oraz dla szeregowców, w formie wykładów, zaopatrzonych w ćwiczenia praktyczne, dodatkowe wyjaśnienia, tablice i diagramy. Całość stanowi bardzo dobry podręcznik.

(Coast artillery, May 1923, s. 486).

Praca płk. BREES oraz mjr. COOPER, (*Combat orders. Gener. Serv. School*) w nowem wydaniu uległa korzystnej zmianie; obecnie dzieli się ona na 3 części. I—zawiera teksty rozlicznych rozkazów, wraz z listami instrukcyjnymi. II—formuły najrozmaitszych rozkazow jak np. ataku, cofania się etc., wreszcie część ostatnia składa się z przykładów oraz z listy dopuszczalnych skrótów.

(Quartermaster, May—June 1923, s. 44).

Podręcznik taktyki kpt. LIDDEL HART (*A science of infantry tactics—London. Clowes*) drukowany w Royal Engineers Journal, April—May 1921, i wydany po raz pierwszy w 1921 r., ukazał się w nowem, przejrzanem wydaniu.

(Engineer, June 1923, s. 325).

Obronę wybrzeży szwedzkich przez flotę, i granic przez wojsko, omówił kpt. KLEEN (*„Ett genmäle med anledning av broschyren" Flotten och försvarsfragan"*—(W odpowiedzi na broszurę: „Flota a zagadnienie obrony państwa"—*Fritze*) w niewielkiej książeczce , w której przedstawiając znaczenie floty i wojska dla kraju, kładzie silny nacisk na ich ścisłe współdziałanie.

(Svensk, Nr. 1/23, s. 47).

W odróżnieniu od licznych broszur tego samego tytułu, nowe wydawnictwo Głównej Szkoły Wojskowej (*Textbook on Field Fortification. Course in Field Engineering, 1922)* jest obszernym podręcznikiem, obejmującym zasady pozycji obronnych, od ich rysów ogólnych do najszczegółowszych przygotowań. Czynniki takie jak okopy, przeszkody, jak czas i praca zostały jaknajszerzej uwzględnione. Mapa poglądowa dopełnia całości. Cała praca nosi charakter raczej traktatu, szeroko zakreślonego a opartego na obficie zebranym i doskonale rozłożonym materjale.

(Cavalry journal, January 1923, s. 100).

W objektywnej, a trafnej formie przedstawia ppłk. LUCAS (*L'évolution des idees tactiques en France et en Allemagne pendant la guerre de 1914—1918. Paris, Levrault, 1923*) zmiany niemieckich i francuskich poglądów taktycznych w czasie wojny światowej. Obustronne więc poglądy i zestawienia w walce ruchowej jak i pozycyjnej wskazują, że, zarówno Francuzi jak i Niemcy, dopiero w czasie wojny dostosowywali się do okoliczności, że przygotowania do wojny obustronnie poważnie szwankowały. W zakończeniu wysnuwa autor z przebiegu operacyj bardzo ciekawe i cenne wnioski ze względu na nowy regulamin francuski.

(Wochenbl. nr. 3/23. s. 65; Rev. mil. nr. 25/23, s. 141).

W pracy niezwykle cennej co do treści a pięknej formą, rozpatruje gen. HERR, były inspektor generalny artylerji francuskiej z czasów wojny, znaczenie nowoczesnej artylerji (*L'artillerie. Ce quelle a ete, ce quelle est, ce quelle doit être Paris, Levrault, 1923*). Książka rozpada się na 4 części. W pierwszej omawia autor materjał, i doktrynę artyleryjską francuską i niemiecką na początku wojny, a następnie opisuje rolę, jaką odegrała obustronna artylerja zarówno podczas wojny ruchowej (1914 i 1918) jak w okresie wojny pozycyjnej (1915—1917). W drugiej części, wsparty na wzroście liczebności artylerji podczas wojny światowej oraz na jej różnorodności — wskazuje elementy miarodajne dla artylerji w przyszłości. W trzeciej zaś części, uwzględniając powiększenie innych broni oraz wzrost strat wyrządzonych artylerją, dowodzi, że ilość artylerji, niezbędna w przyszłej wojnie, winna wynosić 150 dział na jedną dywizję.

Wreszcie w czwartej części omawia nowoczesne zmiany dokonane na polu artylerji w Niemczech, Anglji, Ameryce i Włoszech.

(Rev. gén. nr. 6/23, s. 447; Rev. mil. nr. 26/23, s. 282).

Na tle planów 1:25.000 i na podstawie zręcznie wyjętych przykładów z wojny światowej omawia mjr. HÖFL (*Neue taktische Aufgaben im Rahmen des verstärkten Infanterie—Bataillons und Regiments. Berlin, Mittler, 1923)* zużytkowanie wzmocnionego bataljonu i pułku w walce na umocnioną pozycję nieprzyjacielską, wobec przeciwnatarcia wprowadzonego po włamaniu się w pozycję nieprzyjaciela, podczas rencontru i t. d.

Praca odznacza się trafnym doborem przykładów, dokładnem, krytycznem omówieniem każdego momentu walki i uwydatnieniem znaczenia woli dowódcy. Wskazówki dotyczące przepisów i nowych regulaminów niemieckich — podnoszą jeszcze wartość książki.

Szef Sekcji historycznej gen. DAUCHY (*Le grand Etat-major allemand avant et pendant la guerre mondiale. Analyse et traduction de l'ouvrage du gén. von Kuhl. Paris, Payot, 1923*) tłómaczy a równocześnie omawia krytycznie znane dzieło gen. KUHL pt. *Der deutsche Generalstab in Vorbereitung und Durchführung des Weltkrieges. Berlin, Mittler, 1920*).

(Rev. mil. nr. 8/23, str. 634).

Jeden z najciekawszych i najdonioślejszych kursów szkoły wojskowej w Leavenworth, traktujący o zasadach taktyki i zastosowaniu ich w działaniach kawalerji i piechoty, został objęty obszernym wydawnictwem pt. *„Tactical prin-*

ciples and decisions“ Command and General Staff School, fort. Leavenworth, Kansas) Tom I obejmuje marsze, postoje, rekonesanse i służbę bezpieczeństwa, II — zasady ofensywy rozwój bitwy, rozliczne rodzaje ataku, III—zasady defensywy‘ organizację pozycji i sekcji obronnej, ujęcie tej pozycji, przeciwnatarcie etc., IV— gotowość pozycyjną, cofanie się, ofensywę, przejście przez rzeki, konwoje, operacje w nocy, ekspedycje, obronę linji nadbrzeżnych i t. d.

(Quartermaster, March—April, 1923, s. 40).

Gen. ZWEHL (*Generalstabsdienst im Frieden und im Kriege. Berlin, Mittler, 1923)* w gruntownej pracy omawia organizację niemieckiego Sztabu Generalnego, jego uzupełnienia, zadania i działalność zarówno w wojnie jak i w pokoju.

Studjum ważne, napisane przez znanego pisarza wojskowego.

Na tle doświadczeń wojny światowej i w świetle przykładów z tej wojny omawia mjr. HANGUILLART (*La volonté de vaincre en action. Paris, Fournier, 1923*) składowe elementy wyszkolenia i dowodzenia. W myśl zasady, że gdy kompanja i baterja są dobre—to i bataljon, dywizjon, pułk i wyższe jednostki będą dobre, poświęca swą uwagę działalności dowódców bataljonu, kompanji i plutonu.

(Belge, nr. 9/23, str. 1082).

W drugiem, ogromnie powiększonem wydaniu swego dzieła (*Die militärischen Lehren des Grossen Krieges. Berlin, Mittler, 1923)* zapoznaje nas gen. SCHWARTE z dorobkiem wojny światowej w dziedzinie techniki wojennej. Podobnie, jak w poprzedniem wydaniu, omawia autor w części pierwszej organizację i taktykę wojska niemieckiego. W drugiej zaś części, poświęconej organizacji i taktyce innych wojsk (między innemi polskiego wojska), wskazuje na doświadczenia zdobyte w wojnie światowej i na ich wpływ na te wojska w zakresie organizacyjnym, taktycznym i technicznym. Trzecia wreszcie część, obejmująca technikę wojenną, grupuje artykuły 35 najwybitniejszych fachowców wojska niemieckiego, którzy, oparci o wyczerpujące wyzyskanie odnośnych źródeł, w formie niezwykle treściwej zapoznają nas z poszczególnemi zagadnieniami tego działu wiedzy wojskowej.

W zakończeniu podano przejrzyste tablice, wykazujące uzbrojenie, oporządzenie, jakość amunicji i t. d. poszczególnych wojsk światowych. Książka pierwszorzędnej wartości.

(Wochenbl. nr. 4/23, s. 77).

Nauka o broni.

Na instruktorskich kursach strzeleckich w Ameryce, zakończonych z wynikiem bardzo dobrym, wprowadzono po raz pierwszy podręcznik sierżanta JOHNA, znanego strzelca. (*Instruction in learning accurate pistol shootig — Fort Hill Press. Boston, 1922*) Określając 4 warunki niezbędne dla każdego strzelca a mianowicie: a) dobrą pozycję strzelającego, b) prawidłowe trzymanie karabinu, c) dokładne celowanie, d) właściwe naciskanie cyngla — autor opisuje każden z nich dokładnie, ilustrując je fotografjami. Broszurka ta traktuje właściwie o broni 45 kalibrowej, zawiera jednak wiele wskazówek odnośnie innych karabinów i strzelb a także odnośnie rewolwerów, może być bezwątpienia równie użyteczna dla początkujących, wskazując im jak mają postępować, jak i dla wytrawnych strzelców, pouczając ich czego winni się wystrzegać.

(Cavalry, April 1923, s. 222: Quartermaster, May-June, 1923, s. 44).

Wśród najnowszych podręczników chemji dla inżynierów, wyróżnić należy książkę LIDELL'A pt. *Handbook of chemical engineering* (*N. York, Mc. Graw*

Hill Book Co. 1922). Omawiając najciekawsze rysy współczesnego przemysłu chemicznego, dzieło to traktuje jeszcze o zagadnieniach czysto metalurgicznych jako o właściwościach przetopienia miedzi, ołowiu, cynku i żelaza. Jak na podręcznik chemji książka jest nawet zbyt obszerną. Najważniejszą jej zaletą prócz bogactwa zebranego materjału, jest jasność układu.

(Ordnance, March—April 1923; s, 303).

W przejrzystej formie opisuje HAUSSER (*Das schwere Maschinengewehr. Berlin, Mittler, 1923*), oparty o bogaty materjał doświadczeń wojny światowej, właściwości strzelnicze i znaczenie oraz zużytkowanie taktyczne ciężkiego karabinu maszynowego.

Autor dwu ciekawych prac o położeniu ekonomicznem Japonji w czasie wojny, USHISABURO KOBAYASHI, wydał nowe a nader cenne dzieło pt: *Military industries of Japan (N. York, Oxford University Press, 1923)*, obejmujące historję przemysłu japońskiego, szczególnie z punktu widzenia wojskowego, od wieków średnich po dzień dzisiejszy. Niezbyt obszerne to dzieło, jest jednak niesłychanie treściwe i zawiera wiele cennych danych statystycznych. Jest wprost niezbędnem dla każdego, chcącego studjować historję wojskowości i marynarki w Japonji, wojnę rosyjsko-japońską, oraz udział Japonji w wielkiej wojnie.

(Rev. mar. Juillet 1923, str, 138).

Inżynierja.

Dobrym podręcznikiem, dotyczącym typów mostów zwodzonych oraz sposobu ich budowy, jest praca dr. STEINMANA (*Suspension-bridges.Chapman, 1922*). Dzieli się na cztery części, z których pierwsza, zaopatrzona w skorowidz, jest jakby wstępem, jasnym i przystępnym. druga — omawia rozliczne typy mostów wiszących, szczegóły ich budowy i materjał, jaki winien być użyty, trzecia— daje zupełny opis kilku wybranych jako najlepsze, typów, wreszcie czwarta— traktuje o metodach budowania. W szczegółach częstokroć zbyt popularna, książka ta, jako całość jest dobrym nabytkiem dla oficerów inżynierji.

(Engineer, June 1923, s. 324).

„*Work of the* R. *E. in the European War, 1914—1919 Military Mining*”— jest to obszerne, na oficjalnych danych, raportach i dokumentach, oparte dzieło. Dzieli się ono na trzy, obficie w szkice i tablice zaopatrzone części. I—historyczna—obejmuje pracę minerską na froncie wschodnim, od samego początku wojny, przyczem w sposób wyczerpujący traktuje o organizacji i składzie oddziałów minerskich, oraz o ich wszystkich operacjach. II—jest doskonałym traktatem, zawierającym informacje techniczne, opis używanych aparatów, organizację i trudności pracy minerskiej, i kończy się dokładnym obrazem minerskich urządzeń i metod. III—techniczna—nosi charakter rozprawy o ogólnych zasadach techniki, opisuję procedurę podkładania miny, charakteryzuje niemieckie metody wraz z ich ulepszeniami, opisuje wentylację podziemnych korytarzy, rozliczne gatunki materjałów wybuchowych i t. d. wreszcie w rozdz. IV najciekawszym i najważniejszym, traktuje o aparacie słuchowym a kończy się rozdziałem V— o organizacji i programie szkoły minerskiej. Mimo pewnego przeciążenia szczegółami praca ta jest zarówno ciekawą jak cenną.

(Engineer, June 1923, str. 332).

W pracy (*Le rôle militaire des chemins de fer. Paris, Levrault, 1923*) będącej zebraniem odnośnych artykułów z Revue militaire française, a stanowiacej jakby streszczenie swego kapitalnego dzieła pt. *Les chemins de fer français et la guerre. (Paris, Chapelot, 1922*). daje gen. LE HENAFF charakterystykę znaczenia kolei podczas wojny, przyczem podnosi obok dotąd uznawanych zadań kolei około

koncentracji sił i środków wojskowych, ich wielką rolę dla działań strategicznych.

(Rev. mil. fr. nr. 23/23, s. 279; Génie, avril 1923, s. 388).

Wszelkie informacje, dotyczące instytutów i towarzystw inżynierskich, szkół technicznych etc. na terytorjum państwa W. Brytańskiego, objęte zostały 3 wydaniem dzieła p. t. *„Who is who in engineering"* (*London, Ed. John E. Geors, Compendium Publishing Co*). Wydanie to, przejrzane i znacznie rozszerzone, zawiera obecnie przeszło 8000 nazwisk, mimo to jednak zdradza pewne niedokładności.

(The automobile engineer, March 1933, s. 119).

Pułkownik NORMAND dorzucił jeszcze jedną kartę do prac odtwarzających bohaterskie czyny armji belgijskiej: dzieło jego (*La défense de Liège, Namur, Anvers en 1914. Paris, Fournier 1923)* ujmuje oblężenie tych trzech miast nietylko z punktu widzenia taktyki i techniki lecz, wyjaśniając przebieg i rezultaty bombardowania betonowych fortów z armat wielkiego kalibru, rozpatruje najnowsze zasady i formy fortyfikacji. Książka zaopatrzona w liczne rysunki.

(Génie, Avril 1923, s. 389).

Zadania inżynierji polowej, wysunięte przez ostatnią wojnę i tylekroć omawiane, zostały opracowane w dziełku pułk. BONDA *„Field Engineering"*. (*N. York, American Army and Navy, 1922*) w formie 15 wykładów wybornie zillustrowanych. Praca odznacza się wielką starannością układu i logiką.

(Coast artillery, May, 1923, s. 487).

Geografja.

Praca płk. BONDA pt. *„Map reading and Military Sketching"* (*New York, Army and Navy Journ. 1922*) zawierająca cztery wykłady o odcyfrowaniach map i dwanaście wykładów o wojskowem szkicowaniu, zaopatrzona w 50 rysunków—jest doskonałym, zwięzłym i jasnym podręcznikiem.

(Coast artillery, May 1923, s. 486).

Szkolnictwo i wychowanie wojskowe.

Z pośród prac płk. BONDA i por. CROUCH'A, zajmujących się specjalnie przygotowaniem podręczników wojskowych, wyróżnić należy *„Scouting, patroling and musketery" (New York, Amer. Army aud Navy Journal, 1922.*), książkę, dotyczącą harcerstwa i służby wywiadowczej a napisaną w formie wykładów, którym towarzyszą praktyczne ćwiczenia, zadania i kwestjonarjusze. Wydanie zawiera 45 rysunków i tablic. Podręcznik bardzo dobry.

(Coast artillery, May 1923, s. 486).

Nakładem Aschehougs w Krystjanji ukazała się nieoceniona dla każdego sportowca książka pt. *„Idraetsboken"* („Książka o sporcie"). Ułożona przez AMUNDSENA, składa się z szeregu rozdziałów, pisanych przez rozliczne, w świecie sportowym szeroko znane, osoby. Pierwszy tom zawiera dwie części: I—obszerniejsza traktuje o tennisie i footbollu, dając historyczny szkic tych sportów i omawiając ich stronę techniczną, taktyczną, ich trening i t. p.. II—bogato illustrowana wykłada zasady fechtunku (floret i szabla) oraz gimnastyki. Dwie następne części, mające się wkrótce ukazać — traktować będą o konnej jeździe oraz o narciarstwie. Pierwszy tom odznacza się starannością wydania i obok żywego opisu, zdradza istotne a głębokie zrozumienie przedmiotu i zawiera wiele ciekawych uwag.

(Svensk, Nr. 2/23, s. 96).

Bogato ilustrowana, niezwykle jasno napisana praca DE SOUZA (*Elementary equitation—E. P. Dutton*), oparta na dokładnej znajomości anatomji i niezwykłem wyczuciu konia, grzeszy obok wielkich zalet, poważnymi brakami. Autor np. świadomie pomija niektóre metody, nie zgadzające się z jego zasadami ekwitacji. Mimo to jednak dzieło bardzo wartościowe i zawierające wiele nowego materjału.

(Cavalry journal, January 1923, s. 102).

Podręcznik konnej jazdy rotmistrza HAMILTONA *„Ridning“* („Konna jazda“ *Wahlström & Widström*) jest dość obszerną, nader ciekawą książką, zawierającą całkowity wykład sztuki jeżdżenia konno, tresowania i obchodzenia się z koniem, a także wiele rad niezmiernie cennych, nawet dla wytrawnych jeźdźców. Książka ta daje tyle, ile wogóle teoretyczny, choćby najlepszy wykład jakiegokolwiek sportu, dać może. Jest to pierwszy tego rodzaju podręcznik, traktowany fachowo.

(Svensk. 4/23, s. 190).

Sport narciarski, niezbędny doń trening, ekwipunek, opis rozlicznych związków narciarskich zostały wyczerpująco opisane w niewielkiem, obficie zilustrowanem dziełku kpt. SETTERBERGA (*Längd—od terränlöpning pá skider—Sv. andersförl*) („Bieg na nartach“).

(Svensk, Nr. 4/23, s. 190).

Medycyna.

Praca płk. SHOCKLEY, członka korpusu Sanitarnego (*An outline of the medical service in the theatre of operations. Washington, Blakiston's Sons*), traktuje o organizacji i funkcjach korpusu sanitarnego, o obowiązkach chirurgów i ich asystentów, oraz o działalności tak pierwszego, jak i drugich, w bitwach morskich, lądowych i t. d. Rzecz ciekawa.

(Quartermaster, March—April, 1923, s. 40).

Prawo, polityka i nauki społeczne.

Znany profesor MEINECKE omawia w ciekawej pracy (*Persönlichkeit und geschichtliche Welt, Berlin, Mittler, 1923*) znaczenie jednostki dla biegu dziejów oraz wpływ otoczenia na ukształtowanie się wielkiej jednostki.

Praca NEESER pt. *„Ship names of the United States Navy, their meaning and origin“* (*New York, Moffat, 1921*) jest pewnego rodzaju encyklopedją historji Stanów Zjednoczonych oraz ich marynarki. Rzecz dobra.

(Rev. mar., Juillet 1923, str. 136).

Interesująca dziś cały ogół okupacja Ruhry, oraz sprawa wykonania warunków pokoju — omówione zostały wyczerpująco w dziele VEYSSIE pt. *La paix par la Ruhr. De La Marne à Essen.* (*Paris, Plon, 1923*).

(Rev. mar. Juillet 1923, s. 137).

Historja i historja wojen i wojskowości.

W wydaniu powiększonym, uzupełnionym nowemi źródłami, oraz wzbogaconym osobistemi przeżyciami autora ukazała się pięknie napisana praca niedawno zmarłego, ppłk. GIEHRLA pt. *Tannenberg* (*mit 7 Kartenskizzen. Berlin, Mittler, 1923*).

Utalentowany autor szeregu dzieł wojskowych ppłk. GROUARD omawia w nowej pracy (*La conduite de la guerre jusqu'à la bataille de la Marne. Paris,*

Levrault, 1922) przebieg operacji na froncie zachodnim włącznie do bitwy nad Marną. Stwierdziwszy w tym okresie wielkie zasługi marsz. Joffra występuje przeciw przypisywaniu gen. Galieniemu decydującej roli w bitwie nad Marną, uważa bowiem, że bohaterem chwili był raczej gen. Franchey d'Esperey. W ocenie samej ofensywy francuskiej nad Marną podkreśla, że była o dwa dni za wcześnie rozpoczętą i że dlatego nie dała decydujących rezultatów.

(Rev. gén., nr. 4/23, s. 398).

Dzieło gen.—BIRD'A (*A chapter of misfortunes—Forster, Groom London*) dotyczące wojny w Mezopotamji w r. 1916, jest ciekawym wyjaśnieniem przyczyn, jakie się złożyły na niepowodzenia angielskie, a mianowicie: brak zrozumienia między dowództwem miejscowem a Sztabem Generalnym, zaniedbania służby wywiadowczej, trudności nadesłania rezerw, zaprowiantowania i t. d., wreszcie fatalna pogoda. Jasny a zwięzły opis skomplikowanych operacyj wojennych—dodaje wartości dziełu. Jest ono wydane starannie i zaopatrzone w liczne mapy.

(Cavalry journal, April, 1923, s. 207).

Generał DIENIKIN, uczestnik W. Wojny od 1914 r., głównodowodzący frontu Wschodniego w r. 1917, świadek rewolucji marcowej a potem bolszewickiej—wydał pamiętniki (*The Russian Turmoil—New-York, Dutton, 1923—La decomposition de l'armee et du pouvoir. Paris, Povolozky, 1923*). w których, sięgając do najgłębszych przyczyn upadku Rosji, opisuje w sposób jasny i szczery, jego rozwój. Aczkolwiek autor, będąc sam wojskowym, uwzględnia przedewszystkiem dzieje armji, jej organizację a raczej dezorganizację za Kiereńskiego, jej znaczenie i wpływ na kierunek rewolucji—jednak porusza w sposób ciekawy zagadnienia polityczne, społeczne i ekonomiczne. Styl dzieła żywy, treść—ciekawa.

(Cavalry journal, January 1923, s. 101. Infantry, March 1923. s. 370).

Staraniem Głównej Szkoły Wojsk. ukazał się w druku zbiór dokumentów, dotychczas nieznanych, a dotyczących ataku niemieckiego z 15 lipca 1918 (*The german offensive of July 15, 1918, — The gen. serv. sch. press).* Traktują one o przygotowaniach niemieckich, o ich siłach, o przyczynach ich cofania się, wreszcie o operacjach francusko-amerykańskich. Układ książki jest chronologiczny, co pozwala czytelnikowi samodzielnie wyciągać wnioski. W przygotowaniu znajduje się tom drugi o ofensywie koalicji z dn. 18 lipca 1918r.

(Quartermaster, May—June 1923, s, 45).

Dzień 22 sierpnia 1914, gdy brygada kolonjalna paryska odpierała ataki sześciokrotnie liczniejszego XVIII korp. niem. znalazł ciekawy opis w pracy mjr. GRASSET (*„La guerre en action. Un combat de rencontre: Neufchateau. Préf. du gén. Buat“. Paris, Levrault, 1923*). Żywy obraz bitwy, wyszczególnienie działalności sztabu, kompanji, baterji a nawet patrolów, przy zastosowaniu ścisłej metody historycznej, tworzą z tej książki doskonałe dzieło, pożyteczne dla fachowców, ciekawe dla szerszego ogółu.

(Rev. gén. mil. Juillet 1928, s. 82).

Historyk napoleoński płk. BECKER, wydał pracę pt. *„L'héritage napoléonien: Contrat social. Cadre administratif. Essai juridique“ (Paris, Levrault, 1923).* O ile w poprzednich swych dziełach autor wykazywał wpływ Napolena na dzisiejszą strategję, o tyle w obecnej pracy zajmuje się Napoleonem, jako twórcą praw i administracji państwowej. W pracy tej postawił sobie za zadanie wyjaśnić nietylko indywidualny wpływ Napoleonn i dzieje administracji przed nim, ale i jej przyszłość, którą widzi w decentralizacji administracyjnej i związkac zawodowych.

(Rev. gén. mil. Juillet 1923, s. 81).

Wobec zagadnienia jakiem jest użyteczność kawalerji w armjach współczesnych—broszura gen. PELECIER pt. „*Un raid de cavalerie, épisode de la première bataille de la Marne* (*Paris, Lavauzeelle 1923*), traktująca o 5 dywizji kawalerji i jej udziale w bitwie pod Marną a napisana przytem stylem żywym i jasnym, spotka się z ogólnym uznaniem Jest to opis dywersji, dokonanej przez wspomianą dywizję pod rozkazami gen. Cornulier Lucinière, w dniu 8, 9 i 10 września 1914; dywersja ta niszcząc linie komunikacyjne, przeszkadzając w dowozie amunicji, i budząc panikę wśród sztabów — przyczyniła się niemało do zwycięstwa.

(Infanterie, Juin 1923, s. 985).

Omawiając szereg francuskich i niemieckich dzieł, dotyczących początku wojny i bitwy nad Marną, wykazuje KANN (*Le plan de campagne allemand de 1914 et son exécution. Paris, Payot, 1923*) błędy dowództwa niemieckiego i udawadnia, że bitwa nad Marną nie była „cudem“ lecz nieuniknionem następstwem niemieckich błędów, wyzyskanych zręcznie przez dowództwo francuskie.

(Rev. mil. nr. 26/23, str. 281).

Znany holenderski pisarz wojskowy, płk. VON DEN BELT, autor książki „*Die ersten Wochen des Weltkrieges*" (zob. Wojsk. Wiad. bibl. nr. 2/23. str. 7). omawia w nowej pracy (*Der zweite Abschnitt des Grossen Krieges. Berlin, Mittler, 1923*) przebieg wojny w okresie od nominacji min. wojny gen. Falkenhayna na Szefa Sztabu Gen. Autor jest sympatykiem Niemców.

Działalność Komisji międzyaljanckiej wysłanej do Kurlandji pod przewodnictwem gen. Niessela, celem usunięcia sił zbrojnych von der Goltza, znajdujących się tam wbrew przepisom traktatu pokojowego — znalazła wyraz w żywem a wiernem opowiadaniu kpt. VAULANDE (*Avec le général Niessel en Prusse et en Lithuanie. Paris, Lavauzelle 1921*). Autor, członek komisji międzyaljanckiej, wprowadza czytelnika w środowisko intryg polityczno wojskowych, zaznajamia go z takimi mężami niemieckiemi jak Noske, Eberhardt i książe Avaler-Bermont, przedstawia sytuację litewsko-łotewską, czyni ciekawe uwagi nad stosunkami niemiecko-rosyjskiemi. Praca ta łączy urok opowieści z wartością dokumentu historycznego.

(Infanterie, Juin, s. 986).

W książce opartej na materjale urzędowym, uzupełnionym literaturą współczesną oraz przekazami ustnemi omawia PILANT (*Le rôle du général Gallieni (août-septembre 1914) Paris, Renaissance du Livre, 1923*) sporne zagadnienia roli gen. Gallieni, jaką odegrał podczas bitwy nad Marną. Książka napisana objektywnie.

(Rev. mil. nr. 7/23. str. 554).

Pułkownik DREYER, z rosyjskiego szt. gen., spędziwszy w r. 1913 dwa miesiące na Bałkanach, gdzie był swiadkiem wypadków politycznych i wojennych — spisał wrażenia swoje i obserwacje w dziele zatytułowanem „*La debâcle bulgare*" (*Paris, Lavauzelle 1923*). Praca zawiera wiele ciekawych wiadomości; dotyczy wojny serbsko-bułgarskiej, interwencji rumuńskiej oraz tureckiej. Zaopatrzona w dwanaście tablic, wyjaśniających operacje na teatrze wojny.

(Infanterie, Juin 1923 str. 986).

W barwnie i żywo napisanych wspomnieniach omawia GAUDY (*Les Chemins de Dames en feu. Paris, Plon, 1923*) przeżycia swoje i żołnierzy między grudniem 1916 a grudniem 1917, kładąc główny nacisk na wiosenną ofensywę r 1917, skupiającą się około wzgórz Chemins des Dames.

(Rev. mil. nr. 24/23, s. 429).

Początkowe operacje wojny światowej na zachodnim froncie aż do dnia 12 września 1914 (a więc i bitwę nad Marną) opisuje holenderski gen. SNIJDERS (*De Wereldorlog op het duitsche Westfront. Amsterdam, Sloterdijk 1922*;.—Wojna działowa na niemieckim froncie zachodnim). Oparty na licznych źródłach holenderskich, angielskich, francuskich, omawia ruchy wojsk francusko-angielsko-belgijskich i niemieckich oraz przebieg bitew stoczonych w tym czasie. Obok treści wojskowej przynosi dzieło uwagi dotyczące współczesnej polityki. Praca napisana bezstronnie.

(Wochenbl nr. 31/23, s. 669).

Biografja Nelsona przez SOUTHEY (*Life of Nelson. Washington, Dutton. 1923.*,) wydana po raz pierwszy w r. 1918, ukazała się znów, w opracowaniu pr. Callender, członka Krol. T-wa Hist. i prof. hist. w Dartmouth. Prócz dokładnego życiorysu admirała i oceny najważniejszych wydarzeń jego życia, dzieło zawiera opis wszystkich bitew, w jakich brał udział.

(Quartermaster, March—April 1923, s. 40)

Opierając się na dokumentach z r. 1922, jako to papierach Admiralicji angielskiej, raportach niemieckich etc. oraz na opowiadaniach świadków, por. AMET wydał pracę o bitwie pod Jutland (*Le Jutland. Paris, Renais. du Livre*) zaopatrzoną słowem wstępnem adm. Lacaze. Prócz zwięzłego opisu samej bitwy, oświetlonej 20-oma wybornemi tablicami, dzieło zawiera uwagi i komentarze o taktyce wojny morskiej, oraz krótką a rzeczową krytykę błędów popełnionych w tym względzie. Wszystkie załączniki, jako to sygnały, wyjątki z raportów i t. d. przytoczone w tekście, zebrane są w obszerną tablicę z krótką charakterystyką sposobu, w jaki dany rozkaz został wykonany, i wykazem stopnia dokładności w sygnalizowaniu. Praca ogromnie cenna; powinna zainteresować zarówno fachowców jak i szerszy ogół.

(Rev. mar. Mai 1923, s. 709).

Życie Klas Kristersson Horn'a, zasługi położone przezeń przy tworzeniu floty szwedzkiej — zostały ciekawie a wyczerpująco omówione przez kapitana komandora MUNTHES w jego dziele *„Svenska sjöhjaltar"* („Bohaterzy Szwecji") (*Norstedt 1922*). Przed czytelnikiem przesuwa się całe, tak obfitujące w zmiany i bogate w niestrudzoną działalność życia narodowego bohatera: jego karjera wojskowa w Finlandji i Estonji, później w Szwecji, gdzie walczył przeciw Duńczykom, wreszcie jego przeniesienie się do floty i długoletnia praca nad dźwignięciem jej, nad budowaniem podstaw, na których się, dzięki niemu, od kilku stuleci, opiera.—Dzieło wartościowe.

(Svensk, Nr. 4/23, s. 186).

Pisma feldmarszałka VON STEDINGK (*Skildringen ad fält narskalkon von Stedingks tidigare levnadsöden—Fritzes bokh.*—Czasy feldm. Stedingks i jego życie), zebrane i ułożone przez pułk. DARDEL, stanowią ciekawą i obfitującą w cenny materjał wojskowy, lekturę. Obejmują one życie feldmarszałka, jego służbę wojskową we Francji, w tak wsławionym później pułku Royal Suédois, jego powrót do Szwecji, pobyt na dworze Gustawa III, w charakterze szambelana, wreszcie jego karjerę wojskową, w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki, a w kilkanaście lat później działalność jego i zasługi jako pułkownika dragonów karelskich w wojnie fińskiej.

(Svensk, Nr. 1/23, s. 46).

Ukazało się nowe wydanie pracy komandora MUNTHES (*Sveriges sjöhjaltar Norstedt*—Bohaterzy Szwecji), dającej żywy a zwięzły rys najważniejszych walk morskich szwedzkich, a więc: bohaterskie czyny Gustawa Psylandra, opierającego się w roku 1704, kilkakrotnie silniejszej flocie angielskiej, walki Jakóba Bagge w 1555 z rosyanami, a w 1563 z duńczykami, wreszcie obronę brzegów

ojczystych przez Nilsa Ehrenskölda, atakowanego przez liczną, ze 115 galer składającą się flotę rosyjską, pod osobistym dowództwem Wielkiego Piotra. Oparta na sumiennych i szerokich studjach archiwalnych, książka ta posiada niezaprzeczoną wartość.

(Svensk. Nr. 1/23, s. 45).

„*Karolinska förbundets arsbok*" (1922 Rocznik Zw. Karolińskiego—zawiera wśród innych artykułów ciekawą pracę prof. WITTROKA o stosunkach Karola X Gustawa z elektorem brandenburskim, oraz traktat prof. S RENSSONA o polityce saskiej Goertza w r. 1917. Prócz tego podkreślić należy ciekawą charakterystykę szwedzkiej administracji wojennej oraz przegląd floty wojennej.

(Svensk, Nr. 4/23. s. 192).

Historyk czasów napoleońskich, DOUIN, wydał pod kierunkiem Służby Hist. Szt. Gen. Marynarki pracę traktującą o operacjach floty francuskiej na morzu Śródziemnem między marcem a sierpniem 1799 r. (*La campagne de Bruix dans la Mediterranée. Paris, Societé d'editions géographiques, maritimes et coloniales, 1923*) Streściwszy w krótkich słowach sytuację Francuzów po bitwie Abukirskiej, kiedy to Anglicy niszcząc doszczętnie flotę francuską przykuli Napoleona do Egiptu, autor wyjaśnia że celem expedycji adm. Bruix było wesprzeć Alexandrję i Maltę przy unikaniu bitwy. Od pomyślnych początków wyprawy przechodzi autor do przyczyn, które jej cel uniemożliwiły: burze, uszkodzenia okrętów, opieszałość a nawet zła wola Hiszpanów, wreszcie sprzeczność nadsyłanych, z Paryża rozkazów: Z jednej strony polecono adm. Bruix wspierać Włochy z drugiej nakazywano mu operować na Wschodzie, celem repatrjacji Bonapartego. Analizując i zestawiając najrozliczniejsze teksty, Douin dochodzi do przekonania, że słynna ta kampanja nie miała nic tajemniczego, ani jej wynik nie był skutkiem intryg. Wyjaśniając dotychczas ukryte sprężyny tej wyprawy, autor rysuje wyraziście postać jej głównego aktora, a po części i sprawcy niepowodzeń—admirała Bruixa. Napisane zwięźle i z talentem dzieło to zawiera wiele ciekawych myśli i nowego materjału.

(Rev. mar. Mai 1923, s. 711.)

Wśród ukazujących się licznie historji Wielkiej Wojny dzieło płk. BUCHON (*A history of the Great War. Washington, Houghton, 1923.*), zwróci na siebie bezwątpienia ogólną uwagę. Autor, początkowo oficer łącznikowy między Szt. Gen. francuskim a angielskim, od r. 1916 dyrektor biura informacyjnego ang. min. Spr. Zagr., łączy wypływającą już z samego swego stanowiska rzadką znajomość najtajniejszych wypadków politycznych i wojskowych z wykształceniem fachowego oficera, metodami historyka i osobistą a bliską znajomością najwybitniejszych mężów naszego stulecia. Ujęte z punktu widzenia polityki, ekonomji oraz wojskowości, dzieło to odznacza się bezstronnością i bogactwem treści.

(Quartermaster, April, 1923, s. 39).

Nauki przyrodnicze. (fizyka).

Książka REYNAUD-BONIN („*Radio-telégraphie-téléphonie-concert. Paris, Gauthiers, 1923*) jest popularnym wykładem zasad i sposobu stosowania aparatów radjotelegraficznych. Prócz wyszczególnienia teorji fal radjum oraz sposobu ich przyjmowania autor rozwija ciekawą koncepcję ich roli w przyszłości.

(Rev. gén. juillet 1923, s. 77).

Przemysł.

Szczęśliwy pomysł połączenia w jednym tomie analizy nad zasadniczemi elementami meterjałów budowlanych, nad ich odpornością, specjalnymi własno-

ściami materjału, używanego przy konstrukcjach mechanicznych i awiacyjnych— znalazł szerokie zastosowanie w pracy MARCOTTE i BÉRÉHARE (*Les matériaux des constructions mécaniques et aeronautiques—Paris, Dunod, 1923*). Dzieło to, napisane jasno i łatwo, nie wdając się w szczegółowe rozpatrywania teoretyczne, wskazuje jednak na niedokładności niektórych, rozpowszechnionych teoryj i na wynikające stąd trudności. Zwięzłość ta nadaje całej pracy charakter praktyczny, a nie pozbawia jej całkiem wiadomości teoretycznych, czyniąc ją nader pożyteczną dla inżynierów budowniczych. Jest to pierwsza cześć mającego się ukazać dzieła, o odporności aeroplanów. Tablice synoptyczne uzupełniają tekst.

(Génie, Mai, 1923, s. 479).

Literatura techniczna niemiecka posiadła cenną nowość w dziele VERGASSENA (*Automobiltechnische Bibliothek, Bd. II Berlin, Krayn, 1923)* przejrzanem przez Deschamps i Praetoriusa. Charakteryzując w krótkim wstępie obecny stan opału motorowego w Niemczech, autor przechodzi do szczegółowego opisu węgla automobilowego. Rozpatrując dynamo-maszyny tego typu pod kątem ich siły, natężenia, tarcia, szybkości etc. stosuje formuły Knebsa, Zeunera, Rumella i Kutzbucha. Ta część dzieła, mająca charakter kompilacyjny, odznacza się jednak jasnością klasyfikacji i masą cennych szczegółów. Następne rozdziały, traktujące o waporyzatorach i węglach dla ciężkich motorów, nie uwzględniają w dostatecznym stopniu współczesnego rozwoju automobilizmu. Całość dzieła nie wyczerpując tematu ani go dostatecznie rozwijając, zawiera jednak wiele cennych i pożytecznych wiadomości.

(Automobile eng. May 1923, s. 159).

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH